

In memoriam

Za Liběnou Skálovou

Dne 4. února zemřela ve věku nedožitých devadesáti let někdejší odborná asistentka pro ruskou literaturu na Pedagogické fakultě MU PhDr. Liběna Skálová. Narodila se v Brně 17. května 1924. Jejím manželem byl kmenový autor bývalého divadla Večerní Brno a úspěšný prozaik Miroslav Skála (1924–1989). Starší čtenáři si při vyslovení Skálova jména jistě vzpomenou na rozmarný cestopis *Svatební cesta do Jiljí*, příběh o tom, jak se zamilovaní snoubenci vypraví před svatbou na týdenní cestu, aby zjistili, zda se k sobě opravdu hodí. Podle této knížky byl natočen několikrát reprízovaný televizní film, v němž dvojici snoubenců hráli Josef Abrhám a Libuše Šafránková. V realu byla předlohou pro postavu půvabné a vtipné dívky právě Liběna Skálová.

Po maturitě (1943) byla Skálová dva roky „totálně nasazena“ jako dělnice v Kuřimi. V letech 1945–1949 vystudovala na brněnské filozofické fakultě obor čeština – ruština. Její odbornou specializací byla klasická ruská literatura a sovětská literatura pro děti a mládež. Doktorskou práci napsala o díle Jurije Tyňanova (1973). Obhajoba kandidátské práce jí v roce 1975 nebyla povolena. Literárně činný byl i bratr Liběny Skálové, středoškolský profesor Josef Mojmir Weimann (1912–1995). Druhý bratr JUDr. Jiří Weimann byl v roce 1945 umučen v koncentračním táboře Flossenbürg v Bavorsku.

Na Skálovou a její přátelský a otevřený vztah ke studentům mnozí absolventi brněnské univerzity rádi vzpomínají. Na fakultě patřila Liběna Skálová k těm, kdo s radostí vítali politické změny spojené

s rokem 1968. Když potom v srpnu 1968 obsadily naše území „bratrské“ armády a na pedagogické fakultě se postupně znovu dostali k moci bezzásadoví kariéristé a lidé spjatí se stalinistickými padesátými léty, patřila Skálová k těm, kdo byli za svůj „pravcový oportunismus“ patřičně trestáni. K seznamu jejich hříchů bylo připočteno i to, že manžel Miroslav Skála (do té doby pracovník brněnské redakce Československého rozhlasu) byl vyloučen z KSČ, což se rovnalo vyhazovu z dosavadního působišť. U Skálové byl trest o stupeň mírnější. Její komplexní hodnocení z června 1972, uložené dnes v Archivu Masarykovy univerzity, konstatuje s použitím klišé typických pro dobu normalizace, že „pro nesprávné postoje v krizovém období [bylo její] členství ve straně zrušeno vyškrtnutím v roce 1970“. Tento posudek podepsal vedoucí spojené katedry filologie docent Ivan Ščaděj, jehož Oleg Sus označil v jedné ze svých recenzí za „posledního mamuta dogmatismu“.

Na Pedagogické fakultě MU pracovala Skálová od roku 1963 (do září 1964 se její pracoviště ještě jmenovalo Pedagogický institut). Předtím učila na různých brněnských středních školách a na Státní jazykové škole a vedle toho byla kratší dobu zaměstnána také v Domě pionýrů a mládeže a Domě kultury a osvěty, kde organizovala vzdělávací kurzy dospělých, tzv. Lidovou univerzitu. Všude byla její práce kladně hodnocena. Výpověď ze svého místa na univerzitě sice nedostala, ale stále byla v tzv. kategorii C, a počínaje rokem 1970, s ní byly uzavírány jen časově omezené smlouvy na rok nebo dva. Ještě posudek z roku 1974 uvádí, že „nemá perspektivu pro další činnost na pedagogické fakultě“, a navrhuje proto smlouvu na dobu

dvou let, do 31. 8. 1976. Následovala další podobná smlouva, ale jakmile dr. Skálová dosáhla důchodového věku (pro matky dvou dětí 55 let), byla z fakulty propuštěna, ačkoliv měla díky bohatým zkušenostem všechny předpoklady pro to, aby své učitelské působení prodloužila. Přesné datum jejího odchodu nelze z archivních materiálů zjistit – patrně skončila na konci studijního roku 1979–1980.

Už před odchodem do důchodu byla Skálová činná jako překladatelka z ruštiny a němčiny (především pro brněnské studio Československé televize a loutkové divadlo Radost). Plně však svůj literární talent uplatnila teprve v důchodovém věku. Jako autorka knížek pro děti nejprve vystoupila v roce 1980 s knížkou *My s Hankou*. Vydalo ji nakladatelství Albatros s ilustracemi Olgy Čechové. Je to vyprávění o tom, co prožila za jeden školní rok skupina dětí – většina členů party je z páté třídy, do níž chodí jak hrdinka Hanka, tak vypravěčka Eva. Město, kde děti žijí, ve všem připomíná Brno.

Po delší pauze, vyplněné mj. autorstvím kalendářů pro žáky základních škol, následovaly ještě dvě knížky pro nejmenší čtenáře z první až třetí třídy. Obě vydalo brněnské nakladatelství Barrister a Princi-pal. První vyšla *Ondrova sázka aneb Dobrodružství s kobylkou Šimlou* (2006, s ilustracemi Vlasty Švejdomé), druhá byla *Terežka a dvojčata* (2009, ilustrace Dora Salaquardová). Skálová velmi dobře zvládla humorný a zároveň důvěrný tón vyprávění běžný v moderní literatuře pro mládež a uměla do svých příběhů také nenásilně ukrýt výchovné motivy. V knize *My s Hankou* se jedné z děvčat rozvádějí rodiče, jiné žákyni se děti smějí, protože se zprvu chová povýšeně, je afektovaná a chlubí se drahými dárky. Organickou součástí syžetů knížek je i zamyšlení nad vztahem k zdravotně postiženým dětem, vztah k mladším sourozencům, ale také ke zvířatům aj. Na jeden motiv z knih *My s Hankou* a *Ondrova sázka* chci zvláště upozornit – Skálová píše v obou knížkách o skřítečích-fuseklácích, kteří zašantročují ponožky, nejčastěji jednu z páru. Tady se možná volně inspiroval Pavel Šrut pro své slavné Lichožrouty.

V brněnském krematoriu se s PhDr. Liběnou Skálovou 13. února rozloučil spisovatel Vladimír Fux. Vrstevníci Liběny Skálové prožili během života nemálo historických událostí a zlomů, takže v nekrologu se nelze nezmínit o totálním nasazení, koncentračních táborech, o roce 1968 a normalizaci – a na lidské vlastnosti zesnulé téměř nezbude místo. Řekněme alespoň, že Liběna Skálová nikdy nevolila postranní cesty, byla přímá, vždy citlivá k problémům druhých a ochotná jim pomoci, jestliže to potřebovali. Svým přátelům bude dlouho chybět.

J. Rambousek